

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Пастуха Ігоря Дмитровича на дисертацію Вітвіцької Наталії Володимирівни «Адміністративно-правовий статус поліцейського офіцера громади», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Актуальність дослідження

В умовах воєнного стану в Україні функція поліцейського офіцера громади набуває надзвичайної значущості як елемент забезпечення безпеки та правопорядку на локальному рівні. Посилення загроз із боку зовнішнього агресора вимагає ефективної системи взаємодії правоохоронних органів і територіальних громад, де ключовим ланцюгом є саме офіцер громади. Дисертаційне дослідження адміністративно-правового статусу цієї категорії поліцейських є вкрай актуальним, оскільки дозволяє визначити правові засади, механізми та межі їх повноважень у особливих умовах безпекових викликів.

Відповідно до реформ у сфері публічної безпеки модель «поліція і громада» передбачає новий формат взаємодії з населенням. Проте загальні законодавчі положення потребують докладного аналізу та адаптації до реалій воєнного конфлікту, коли завдання поліцейського офіцера громади включають не лише профілактику злочинності, а й організацію евакуації, контроль над критичною інфраструктурою і сприяння волонтерським ініціативам. Тому дослідження меж компетенції офіцера громади та встановлення чітких нормативних орієнтирів його діяльності є важливою передумовою для підвищення резильєнтності місцевих громад.

Сьогодні в Україні відбувається трансформація адміністративно-правового поля: запроваджуються тимчасові обмеження конституційних прав і свобод, посилюються контрольні механізми, активізується співпраця зі Збройними Силами. У цих умовах чітке визначення адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади має не лише теоретичне, а й практичне значення. Зокрема, необхідно виокремити правовий режим їх діяльності, порядок взаємодії з

військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування та іншими структурами сектору безпеки. Саме на цих засадах має будуватися система оперативного реагування на екстремальні події у сільській місцевості та малих містах.

Викладене вище засвідчує актуальність, теоретичну і практичну значущість обраної Вітвіцькою Н.В. теми дисертаційного дослідження спрямованої на заповнення наукової прогалини в питанні адміністративно-правового забезпечення діяльності поліцейського офіцера громади. Отримані результати матимуть важливе значення для подальшого розвитку системи публічної безпеки в Україні, сприяючи адаптації нормативно-правової бази до викликів сучасності.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Вивчення дисертації та наукових публікацій здобувачки свідчить про те, що правильне визначення мети, об'єкта, предмета і завдань дослідження зумовило відповідну логічну структуру та уможливило здійснення усебічного й повного дослідження обраної теми у межах визначених обсягів. При написанні роботи авторка проаналізувала достатню кількість джерел (241 найменування), ґрунтовно та критично вивчила праці як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що дало змогу вирішити важливе наукове завдання, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки адміністративного права та правозастосовної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади.

Аналіз дисертації Наталії Вітвіцької дозволяє зробити висновок про ґрунтовність здійсненого дослідження, системність мислення автора і комплексний підхід до вирішення наукової проблеми. Поставлені автором завдання були вирішені в дисертаційній роботі: виявлено та узагальнено наукові положення щодо інституту поліцейського офіцера громади як об'єкта вітчизняних та зарубіжних адміністративно-правових досліджень; сформовано поняття, з'ясовано сутність та розкрито структуру адміністративно-правового статусу такого поліцейського; розкрито зміст джерел права, які регламентують його адміністративно-правовий

статус; удосконалено наукові положення стосовно його функцій, завдань, організації діяльності та компетенції; з'ясовано особливості юридичної відповідальності поліцейського офіцера громади в Україні; виявлено та узагальнено міжнародний досвід адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади та обґрунтовано можливості його запровадження в Україні; надано пропозиції щодо удосконалення законодавчого забезпечення адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади.

Обґрунтованість наукових положень базується, перш за все, на логіці дослідження і системному підході до аналізу і вирішення сформульованих в роботі завдань. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, логічно витікають з детального аналізу досліджуваних явищ та процесів. Це підтверджується глибоким опрацюванням теоретичних і практичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з даної проблематики; умілим поєднанням сучасного дослідницького інструментарію і класичних методів дослідження тощо.

Таким чином, можна констатувати, що обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, забезпечено методологією наукового пізнання, положеннями, що знайшли відображення у роботах зарубіжних та вітчизняних вчених. Результати теоретичного та прикладного характеру чітко сформульовані у висновках до розділів. Висновки до розділів та загальні висновки по роботі логічно становлять одне ціле і впливають із змісту дисертації.

У ході роботи над дисертаційним дослідженням автором використовувався розгалужений методичний інструментарій. Методологічна основа дисертації зумовлена визначеною метою і завданнями роботи і становить систему філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів, які дозволили забезпечити концептуальну єдність дисертаційної роботи. Відповідно до підходу комплексного використання методології наукових досліджень, враховуючи особливості адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади,

при його дослідженні крім загальної методології юридичної науки та галузевих методів науки адміністративного права, було використано також методологію науки державного управління та інших суспільних наук, що дозволило розкрити зміст такого статусу у їх взаємозв'язку із іншими правовими поняттями, категоріями та процесами. Зокрема, аналітичний та системно-структурний метод дозволив здобувачці проаналізувати та виявити і узагальнити структурні зв'язки між змінними або елементами досліджуваної системи (підрозділи 1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1). За допомогою методу аналізу та синтезу нею вивчено та проаналізовано об'єкт у його цілісності та визначено його складові частини та їх взаємозв'язок (підрозділи 1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1). Методи єдності логічного та історичного, аналізу та синтезу дозволили проаналізувати міжнародне нормативно-правове регулювання діяльності поліцейського, взаємодію із населенням, визначити шляхи удосконалення діяльності ПОГ (підрозділи 1.1; 1.2 та 3.1). Аналіз діяльності міжнародних правохоронних структур в аналізованій сфері та окреслити аспекти перейняття європейського досвіду здійснено за порівняльним методом (підрозділ 3.2).

Сформульована автором мета дослідження відповідає обраній темі, а зміст та обсяг виконуваних завдань дозволяє розкрити її у повній мірі. Характеризуються науковою новизною. Робота відрізняється фундаментальним змістом, характером постановки наукових проблем, наявністю багатого наукового апарату. При висвітленні проблематики дослідження автор апелює до ідей та теорій напрацьованих у вітчизняній та у західній науці. Дисертація Наталії Вітвіцької відповідає сучасним тенденціям у методології юридичних наук.

Новизна представлених теоретичних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Рецензована робота характеризується системністю та логічним підходом і містить елементи наукової новизни, які, передусім, полягають у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади, а отримані результати та узагальнення

мають наукову та практичну цінність. Крім цього у дисертації *вперше*: з'ясовано, що адміністративно-правовий статус поліцейського офіцера громади в умовах воєнного стану це система внутрішніх чинників здійснення ним своїх функцій шляхом надання розширених поліцейських послуг як найбільш наближеного представника сектору безпеки і оборони в територіальних громадах в умовах повномасштабного вторгнення російських окупантів в Україну. Це поєднує не лише функції забезпечення публічного порядку й правопорядку, а й елементи невідкладної допомоги населенню в умовах надзвичайної безпекової загрози: при виконанні функцій рятувальника до прибуття підрозділів ДСНС, наданні домедичної допомоги до прибуття медиків, участі у забезпеченні фізичної безпеки цивільних осіб, а в окремих випадках – залученні до спеціальних поліцейських формувань оборони; комплексно узагальнено іміджеву складову юридичної відповідальності поліцейського офіцера громади як ключову для формування довіри до Національної поліції та органів виконавчої влади. Його професійні й добродесні дії зміцнюють авторитет державної служби, тоді як правопорушення завдають шкоди публічному інтересу. У цьому контексті негативний публічний образ офіцера є неприпустимим, оскільки дискредитує ідею партнерства між владою і суспільством. Такі дії мають тягнути за собою обов'язкове реагування у формі виховного або дисциплінарного впливу у разі відсутності ознак адміністративного чи кримінального правопорушення.

Слід відзначити, що не менш важливим є і те, що дисертантом *удосконалено*: наукові положення щодо мети, завдань та функцій організації діяльності поліцейського офіцера громади, виходячи з інтегративного підходу до забезпечення публічної безпеки і порядку в територіальних громадах. Уточнено, що функції поліцейського офіцера громади не обмежуються класичною адміністративною (правоохоронною) діяльністю, а охоплюють освітню, комунікаційну та соціальну взаємодію, що посилює ефективність правозастосування. Поряд із класичними поліцейськими послугами здійснюється моніторинг ризиків та участь у безпекових програмах; доктринальне розуміння компетенції поліцейського офіцера громади як

системи мети, завдань, предмета відання та повноважень інтегральної адміністративно-правової конструкції, що поєднує правові, функціональні та соціально-етичні аспекти поліцейської діяльності в територіальній громаді, де зміст, межі та спрямованість діяльності поліцейського офіцера громади визначаються шляхом надання поліцейських послуг як інноваційної форми локального публічного сервісу у сферах публічного порядку та безпеки; адміністративно-правовий статус поліцейського офіцера громади є чинником у ефективності місцевих механізмів публічного адміністрування в умовах децентралізації. Концепція сервісності, етичної відповідальності, превентивності та партисипації розглядається як нормативна основа нової моделі поліцейської взаємодії з громадою.

У роботі набули *подальшого розвитку*: наукові положення щодо розвитку адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади, спрямованого на подолання відчуження між правоохоронною системою та суспільством через діалогічну взаємодію. Його правовий статус поєднує поліцейські повноваження з громадською легітимністю, що забезпечує баланс між централізованим управлінням та місцевою автономією громад. Функції поліцейського офіцера громади є ширшими ніж у поліцейських, і включають соціальну роботу, медіацію та профілактику, що відображає сервісну модель поліцейської діяльності. Відповідальність ґрунтується як на юридичних нормативах, так і на етичних критеріях, що вимагає комплексної оцінки його ефективності через призму довіри громади. Система гарантій професійної діяльності включає інституційний захист, психологічну підтримку та механізми громадського контролю, що свідчить про пріоритет гуманістичного підходу; наукові положення, що стосуються міжнародних нормативно-правових актів, які одночасно становлять концептуальну основу для формування національного законодавства у сфері забезпечення правопорядку та в окремих положеннях мають характер норм прямої дії; цілісно узагальнено організаційні форми інституалізації Community Policing через створення спеціалізованих підрозділів та посад. Зроблено висновок про важливість

якісної підготовки офіцерів, яка має охоплювати правозахисні та комунікативні компетенції. Актуалізовано значення офіцера громади як ключового суб'єкта публічної безпеки у кризових умовах. Підтверджено необхідність належного фінансового та ресурсного забезпечення для сталого функціонування моделі CoP.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено в 9 публікаціях, а саме: 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та чотирьох тезах, які оприлюднені на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Все це дозволило широко ознайомити наукову громадськість з результатами проведеного дослідження.

Рецензована дисертація є завершеним, логічно викладеним, самостійним, науково доведеним і обґрунтованим дослідженням, що характеризується єдністю та логікою викладення, містить належні наукові положення, теоретичні висновки і практичні рекомендації.

Практична значущість роботи полягає в тому, що висунуті та теоретично обґрунтовані положення, пропозиції і висновки дослідження вже використовуються в освітньому процесі (під час проведення занять зі здобувачами освіти при вивченні навчальних дисциплін «Адміністративні послуги у сфері правоохоронної діяльності», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Актуальні проблеми адміністративної діяльності МВС України», «Актуальні проблеми поліцейської діяльності», «Організація діяльності дільничних офіцерів поліції», «Організація діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку», «Охорона публічної безпеки та порядку в сучасних умовах», «Партнерство поліції з іншими органами публічної адміністрації та суспільством», «Поліцейська діяльність», «Поліцейські заходи та заходи адміністративного примусу. Протидія домашньому насильству», «Практикум з протидії окремим видам адміністративних правопорушень»), науково-дослідній діяльності (для подальшого дослідження адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади, а також під час підготовки підручника «Поліцейська діяльність»), сприятимуть подальшому їх

впровадженню у нормотворчу та правозастосовну діяльність суб'єктів владних повноважень.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційне дослідження Вітвіцької Н. В. має чітку структуру, відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, що мають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 271 сторінку. Після кожного розділу та наприкінці дисертаційного дослідження автором наводяться висновки, які відповідають завданням та меті роботи, узгоджуються з отриманими результатами, мають належну аргументацію, є обґрунтованими і характеризуються належним рівнем достовірності.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Позитивно оцінюючи роботу Вітвіцької Наталії Володимирівни, слід зазначити, що дисертація містить ряд дискусійних положень та зауважень, зокрема:

1. У загальних висновках (п. 2) дисертантка зазначає, що структура адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади охоплює низку взаємопов'язаних елементів: правосуб'єктність, повноваження, обов'язки, відповідальність та гарантії. При цьому, також вказує, що повноваження включають обов'язок проводити профілактику, реагувати на звернення тощо. Крім цього, на с. 78 дослідження, розглядаючи правосуб'єктність поліцейського офіцера громади зазначає, що вона визначає обсяг компетенцій та правових можливостей, означає здатність бути учасником адміністративно-правових відносин, реалізовувати надані владні повноваження та нести відповідальність за їх виконання. Нормативне підґрунтя цього елементу формують Закон України «Про Національну поліцію» та відповідні закони і нормативно-правові акти України та Національної поліції, що деталізують межі і характер *повноважень* поліцейських офіцерів громади. З цього приводу виникає запитання: у чому полягає відмінність правосуб'єктності, повноважень та обов'язків поліцейських офіцерів громади як елементів їх адміністративно-правового статусу?

2. У дисертаційному дослідженні містяться неодноразові згадки про покращення ефективності діяльності поліцейських офіцерів громади (с. 20, 31, 46, 112 та інші), однак відсутні посилання на конкретні індикатори ефективності (наприклад, скорочення кількості правопорушень, задоволеність населення тощо). Додавання кількісних чи якісних критеріїв сприяло б кращому оцінюванню результативності реалізації функцій ПОГ.

3. Дослідження міжнародного досвіду (параграф 3.1.) добре відображає загальні тенденції адміністративно-правового статусу поліцейського офіцера громади, проте не завжди враховує різницю в адміністративно-територіальному устрої та ресурсному забезпеченні різних країн. Додаткова порівняльна таблиця або визначальні приклади дозволили б краще зрозуміти, за яких умов практика Community Policing виявляється найбільш ефективною.

Втім, перелічені зауваження і побажання мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю одержаних результатів робота є вагомим внеском в розвиток вітчизняної науки адміністративного права.

Висновок

Рецензована дисертація Наталії Вітвицької має наукову новизну і практичну значущість. Зміст повністю відображає основні положення дисертації. Сама дисертація оформлена відповідно до чинних вимог, написана науковим стилем і літературною українською мовою. Стиль викладу матеріалу науковий, логічний, виважений та зрозумілий.

За актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів дисертація «Адміністративно-правовий статус поліцейського офіцера громади» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)»,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 03.05.2024 № 507), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами й доповненнями від 31.05.2019 № 759) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями від 03.05.2024 № 507), а її авторка – Вітвіцька Наталія Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Завідувач кафедри
адміністративного права та процесу
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Ігор ПАСТУХ

Лідіє за свідчує
оранізації **ВІДДІЛЕННЯ РОБОТИ З**
ПОСТІЙНИМ СКЛАДОМ ВІДДІЛУ
НА РОБОТО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЛЯ
ДОВІДОК
Р. В. Ташев

